

عدم تمایل کشاورزان گندم‌کار استان ایلام به عضویت در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی با استفاده از روش‌شناسی کیو

محمد باقر آرایش^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۶/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۹/۶

چکیده

لازمه سازمان‌یافتن اقشار مختلف کشاورزان در قالب گروه‌ها و تشکل‌های مختلف محلی، تغییر نگرش منفی برخی کشاورزان نسبت به عضویت در تعاونی‌ها، ایجاد و تقویت انگیزه آنان و ارضای برخی از نیازهایشان از طریق تعاونی است. هدف این پژوهش نیز شناسایی و تحلیل عدم تمایل (عوامل بازدارنده) عضویت گندم‌کاران استان ایلام در تعاونی‌های کشاورزی با بررسی ذهنیت‌های مشارکت‌کنندگان به کمک روش‌شناسی کیو بود. چارچوب فلسفی این پژوهش از نوع پارادایم تفسیری - اثبات‌گرایی بود. مشارکت‌کنندگان این پژوهش ۱۲ نفر از گندم‌کاران نمونه، کارشناسان ستادی اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان و استادان دارای پیشینه مطالعاتی در زمینه تعاونی‌های تولید کشاورزی بودند. فضای گفتمان پژوهش از دو مأخذ پیشینه و مصاحبه عمیق گردآوری و تعداد ۴۹ عبارت به عنوان عبارات کیو انتخاب شد. تحلیل توزیع نشان داد که می‌توان ۶ الگوی ذهنی متمایز را در میان مشارکت‌کنندگان شناسایی کرد که ۸۶/۰۸ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند. بیشترین واریانس تبیین شده مربوط به الگوی ذهنی نخست با امتیاز ۱۹/۷۳ بود. عوامل بازدارنده تمایل کشاورزان به عضویت در تعاونی‌های تولیدی براساس این ۶ الگوی ذهنی شناسایی و اولویت‌بندی شدند. در نهایت، الگوهای ذهنی به صورت استعاری و به ترتیب با عناوین "کشاورزان معتقد به نبود سازه‌های زیرساختی - سیاسی (۱۹/۷۳)"، "کشاورزان معتقد به چالش‌های اقتصادی - انگیزشی (۱۸/۹۹)"، "کشاورزان قائل به فراهم‌نبودن سازه‌های آموزشی - فرهنگی (۱۸/۴۴)"، "معتقدان به نبود روحیه کارآفرینانه در تعاونی‌های کشاورزی (۱۰/۸۱)"، "کشاورزان معتقد به فقدان سازه‌های مدیریتی - حمایتی (۹/۰۴۹)" و "کشاورزان قائل به نبود پارامترهای مناسب فردی (شخصیتی) (۹/۰۴۶)" نام‌گذاری و تفسیر شدند.

واژه‌های کلیدی: عوامل بازدارنده، تمایل کشاورزان، عضویت، روش‌شناسی کیو، تعاونی‌های تولید کشاورزی

مقدمه

امروزه باور عمومی بر این است که برای دستیابی به امنیت غذایی و پیشرفت جوامع محلی باید اقشار مختلف کشاورزان در قالب گروه‌ها و تشکل‌های مختلف محلی سازمان یابند. تعاونی انجمنی مستقل و شامل افرادی است که به طور داوطلبانه برای تأمین نیازهای مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اعضا تأسیس شده و فعالیت خود را با مشارکت و با مدیریتی دموکراتیک به اجرا در می‌آورد. تعاونی‌های تولید کشاورزی به کشاورزان خرده‌پا کمک می‌کنند تا ظرفیت تولیدی و بازار رسانی خود را بالا ببرند (باقرزاده آذر و همکاران، ۱۳۹۵).

این تشکل‌ها قدرت چانه‌زنی بهره‌برداران را می‌افزایند و هزینه‌های مربوط به تولید، حمل و نقل، بازاریابی و فراوری محصول را می‌کاهند. به این ترتیب، تعاونی‌ها اهرم مناسبی برای توسعه اقتصادی هستند که می‌توانند همگام با سیاست‌های دولت، در بهبود شرایط و وضعیت اقتصادی اجتماعی مردم مؤثر باشند و هزینه‌های دولت را کاهش دهند. در جوامع کشاورزی و روستایی ایران، نظام بهره‌برداری دهقانی و خرده‌مالکی مشکلات متعددی را از یک سو برای تولیدکنندگان و از سوی دیگر، برای دولت به همراه داشته است به گونه‌ای که تنها ۳۷ درصد اراضی کشاورزی کشور در اختیار ۸۶ درصد بهره‌برداران قرار دارد. لذا پراکندگی و کوچک بودن اراضی مزروعی یکی از معضلات اصلی سد راه توسعه بخش کشاورزی ایران به ویژه در مناطق محروم و دور از مرکز به شمار می‌رود. به همین علت، بسیاری از ظرفیت‌های بخش کشاورزی کشور شکوفا نمی‌شود و از این رهگذر، زیان قابل توجهی به کشاورزان وارد می‌آید (خسروی‌پور و همکاران، ۱۳۹۳).

در ایران تشکیل تعاونی‌های تولید کشاورزی، به عنوان نوعی نظام بهره‌برداری، در رشد کیفی شرایط کشاورزان و حل مسائل و مشکلات حرفه‌ای آنان در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی از طریق تشریک مساعی و همیاری، نقش حیاتی دارد. همچنین از بدو خلقت انسان تاکنون، کشاورزی نقش اساسی برای استمرار و حفظ بقای بشر داشته است. در حال حاضر، در اکثر کشورها، تعاونی‌های تولید کشاورزی در زمینه‌های زراعت، باغداری، دامداری، صیادی، صنایع تبدیلی فرآورده‌های کشاورزی و تأمین خدمات و نهاده‌ها به اشکال مختلف فعالیت دارند (Zarafshani et al., 2010). در این

بخش، به محصولات راهبردی نظیر گندم، برنج و ذرت توجه بیشتری در سبد غذایی خانواده‌ها مبدول شده و میان این سه محصول، گندم با توجه به سهولت و پراکندگی شرایط کشت آن و تنوع فرآورده‌هایش و همچنین نگهداری آسان و طولانی مدت، بیشتر مورد توجه و استفاده قرار گرفته است. افزایش کمی و کیفی، فروش به موقع محصول به خریداران، بالارفتن قدرت خطرپذیری از طرف تولیدکنندگان و تشویق آنها برای شرکت در فعالیت‌های مشارکتی از جمله مهم‌ترین مزیت‌های شرکت‌های تعاونی کشاورزی می‌باشد. بخش کشاورزی کشورهای پیشرفته برای افزایش تولید، کاهش هزینه‌ها و افزایش درآمد به سمت توسعه تعاونی‌های تولید کشاورزی رفته و در این باره، موفقیت‌های چشمگیری را به دست آورده است (نسیمی، ۱۳۸۴). اما مسئله مهم اینجاست که تعاونی‌های تولید کشاورزی برای نیل به موفقیت و توسعه با مشکلات عدیده مواجهند؛ مشکلاتی نظیر: عدم استفاده از فناوری روز، پایین بودن توان تخصصی مدیران، دسترسی ضعیف به اطلاعات، محدودیت سرمایه و مشکلات مالی و اقتصادی (احسانی و همکاران، ۱۳۹۱).

در بررسی تعاونی‌های تولیدی کشاورزی استان ایلام، نتایج نشان می‌دهد که تعداد ۸۳۳ تعاونی تولیدی کشاورزی با ۱۲۵۶۶ نفر عضو در این استان وجود دارد که از این تعداد، ۱۲۵ تعاونی با ۷۸۲ نفر عضو در بخش تولید محصول راهبردی گندم فعال بوده و ۲۸ تعاونی غیرفعال و ۳۱ تعاونی باقیمانده نیز در حال اجرا می‌باشند. لذا ملاحظه می‌گردد که حدود ۳۳ درصد تعاونی‌های تولیدی کشاورزی استان تعطیل و یا در شرف واگذاری هستند (فتاحی، ۱۳۹۰). با نگاهی اجمالی به وظایف و اهداف تعاونی‌های تولیدی کشاورزی و توانایی‌های آنها در بهبود نظام بهره‌برداری، ارائه خدمات و سرانجام کاهش فقر و توسعه همه‌جانبه در مناطق روستایی به نظر می‌رسد این شرکت‌ها در نیل به این اهداف عالی توفیق چندانی نداشته‌اند. همچنین در برخی از کشورها، از جمله ایران، یکی دیگر از مشکلات کشاورزان، نا آشنا بودن با تعاونی‌های تولیدی و ناتوانی در ترک روش‌های سنتی و روی آوردن به روش‌های نوین است. این امر سبب بدبینی و عدم تمایل آنان نسبت به تعاونی می‌شود. این در حالی است که در بیشتر کشورها، تعاونی‌ها یکی از ارکان اقتصاد محسوب می‌شوند و مقبولیت

خاص پیدا کرده‌اند (گندم زاده و ثمری، ۱۳۸۸). در کشور ما نیز هم‌زمان با تشکیل وزارت تعاون، رشد و توسعه این نهادهای مردمی چشمگیر بوده است و روز به روز گسترش بیشتری پیدا نموده‌اند (حجازی، ۱۳۷۵). لذا باید طبق برخی از اصول و روش‌های نوین، نگرش این افراد را تغییر داد و رغبت و انگیزه آنها را افزود و با برطرف نمودن برخی از نیازهایشان از طریق تعاونی، جذب و کشش آنان رابه تعاونی‌ها افزایش داد. اما این مهم زمانی میسرخواهد شد که موانع و عوامل بازدارنده گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی‌ها مشخص شود و در رفع و یا تقلیل تهدیدهای احتمالی این بخش اهتمام گردید.

بر مبنای اهداف ترسیم شده افق چشم انداز ۱۴۰۴، ایران باید جایگاه نخست اقتصادی را در میان کشورهای منطقه کسب نماید. همین انتظار لزوم توجه به شرکت های تعاونی را دوچندان می‌کند (احمدپور و همکاران، ۱۳۹۳). بنابه اصل ۴۴ قانون اساسی، بخش تعاونی یکی از پایه‌های نظام اقتصادی کشور و جایگاه آن بالاتر از بخش خصوصی قلمداد شده است. در اصل ۴۳ نیز که ضوابط نظام اقتصادی کشور بر شمرده شده است، ضمن تأکید بر انسان‌محوری اقتصاد و تحقق اهداف عدالت اجتماعی بر بخش تعاونی تأکید ویژه‌ای شده و همین تلاش‌ها موجب گردیده است تا برای اولین بار پس از پیروزی انقلاب اسلامی، اقدامی جدی و قانونی در زمینه تبیین جایگاه بخش تعاونی در اقتصاد کشور صورت گیرد (اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان ایلام، ۱۳۹۱). با این مقدمه، تحقیق حاضر به دنبال این است که عوامل بازدارنده گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی‌های تولید را شناسایی نماید.

پیشینه تحقیق

مطالعات گوناگونی در زمینه موانع موجود بر سر راه عضویت کشاورزان در تعاونی‌ها صورت گرفته که در ادامه به بخشی از آنها اشاره شده است.

نتایج تحقیق کونتوگئورتوس و دیگران (Kontogeorgos et al., 2017) در زمینه ارزیابی نگرش و ادراک کشاورزان جوان نسبت به عضویت در تعاونی‌های کشاورزی در یونان نشان داد بسیاری از این کشاورزان به تصور درآمد پایین حاصل از این تعاونی‌ها و عدم آزادی عمل آنها و دخالت‌های دولت در امور تعاونی‌ها از عضویت در تعاونی‌ها سرباز زده‌اند.

بندرور و سافر (Ben-Dror & Sofer, 2010) سه عامل عدم همسویی کشاورزان جوان با ارزش‌های حاکم بر تعاونی‌های کشاورزی، عدم اعتقاد آنان به وجود عدالت در تعاونی‌ها و نیز عدم امنیت شغلی پایدار را از مهم‌ترین دلایل عدم تمایل کشاورزان به عضویت در تعاونی‌ها برشمرده‌اند.

در تحقیق پاردالی (Pardali, 2013) مهم‌ترین عوامل عدم گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی‌ها، ادراک آنها از ضعف تعاونی‌های تولیدی کشاورزی در زمینه مشاوره، امور مالی، مسائل و توانایی‌های فنی، بازاریابی و دیوان سالاری اداری آنها بوده است.

در تحقیق فالبک (Fahlbeck, 2007) ضعف آموزش‌های به‌روز برای کشاورزان و عدم رضایت والدین جوانان کشاورز از ساختار ضعیف آموزشی تعاونی‌های تولید کشاورزی از دلایل عدم اقبال کشاورزان به عضویت در تعاونی ذکر شده است.

در تحقیق کوتسو و همکاران (Koutsou et al., 2014) وابستگی‌های دولتی تشکل‌های کشاورزی، ضعف در بازاریابی محصولات تولیدی و ضعف در سیستم مدیریت شرکت‌های تعاونی مهم‌ترین دلایل بی‌توجهی کشاورزان یونانی به عضویت در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی بوده‌اند. یزدان‌پناه و همکاران (۱۳۹۷) حساسیت درک شده در نزد فرد، شدت درک شده، منافع، موانع، خودکارآمدی، انگیزه، تشویق به عمل و نیت را از جمله عواملی دانستند که در تمایل فرد به عضویت در تشکل‌ها مؤثر بوده‌اند.

در تحقیق کرباسی و همکاران (۱۳۹۶) متغیرهای انگیزه نسبت به فعالیت‌های گروهی و نیز دانش و آگاهی بیشترین نقش را در گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی‌های کشاورزی داشته‌اند.

در مطالعه آجیلی (۱۳۸۵) ضعف نیروی انسانی، عدم شناخت اصول تعاونی، فعالیت مدیران تعاونی در بخش خصوصی، عضویت برخی از اعضا در چند تعاونی و عضویت افراد شاغل در تعاونی، وجود روابط سنتی در تعاونی، پایگاه نابرابر اعضا، وجود اختلاف در تصمیم‌گیری‌های جمعی و عدم علاقه اعضا به عضویت در هیئت مدیره را مهم‌ترین مؤلفه‌های ناکارآمدی تعاونی‌های تولیدی کشاورزی دانسته‌اند.

در تحقیق ملایم (Malayim, 2003)، ضعف آموزش و تحقیقات مهم‌ترین چالش نظام بهره‌برداری تعاونی‌های تولید کشاورزی در کشور ترکیه بوده است.

بررسی رفیع‌پور (۱۳۷۲) حاکی از آن است که عوامل محیطی، عوامل فردی (سن، آگاهی، وضعیت خانوادگی، وضعیت اقتصادی) رابطه معنی‌داری با گرایش به جهاد نشان ندادند؛ یعنی هیچ تأثیری در گرایش نداشتند و مجموعه عواملی که به نظر می‌رسید می‌توانستند در گرایش مؤثر باشند میزان رضایت از اوضاع فردی، گروهی و اجتماعی و سیاسی بوده‌اند.

سعدی و همکاران (۱۳۸۷) نتیجه گرفتند که مهم‌ترین آسیب‌های تهدیدکننده تعاونی‌های تولیدی عبارت‌اند از: آگاهی محدود اعضا از اصول و فلسفه شکل‌گیری تعاونی‌های تولید، گرایش شدید تعاونی‌ها به ارائه خدمات، ضعف آموزش اعضای تعاونی، محدودیت سرمایه، گرایش تعاونی‌ها به دولت، سؤزن به ارکان تعاونی (بحران بی‌عتمادی)، ضعف اطلاع‌رسانی در تعاونی و نامشخص بودن اولویت وظایف و اهداف تعاونی.

نتایج حاصل از پژوهش ابراهیم‌زاده و بریمانی (۱۳۸۳) نشان داد که همواره تعاون و عضویت افراد در عرصه‌های اجتماعی و اقتصادی در اشکال سنتی و مدرن آن نقش‌آفرین بوده است لیکن گرچه شکل سنتی آن در فرایند تحولات اقتصادی، اجتماعی و فناوری قابل چشم‌پوشی نیست، اما اشکال نیمه‌مدرن و مدرن آن، با بهره‌گیری از تجربیات گذشته، به صورت تحول‌یافته و یا در شکل نوین کماکان نقش مهمی در اقتصاد اجتماعی ایفا می‌نماید و به منظور بسط

و گسترش تعاون در اقتصاد، می‌بایست از دخالت مستقیم دولت و دستوری نمودن این بخش کاست و برآزادی عمل آن در عرصه اقتصاد افزود.

نتایج تحقیق پامپل (Pampel, 1997) نشان داد که تعاونی‌ها در اموری همچون تأمین بذر، کود، ماشین آلات و تأمین اعتبارات بانکی برای اعضا دارای فعالیت جدی بوده و در این راستا، ۹۵ درصد اعضا از عملکرد آنها رضایت کامل داشته‌اند.

صفرپور و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه خویش، عدم فعالیت‌های حمایتی، فقدان فعالیت‌های آموزشی و انگیزشی، موانع مدیریتی، فقدان برنامه‌محوری و مشتری‌مداری، موانع مالی و عدم عضویت‌مداری را مهم‌ترین موانع بازدارنده اجرای مهندسی مجدد تعاونی‌های تولید کشاورزی شهرستان اهواز قلمداد کرده‌اند.

هامر (Hommer, 1990) مهم‌ترین موانع موفقیت پروژه‌های مهندسی مجدد را مقاومت در برابر تغییر، محدودیت برای ایجاد سیستم جدید، پشتیبانی نکردن مدیریت ارشد، توقع‌های غیرواقعی، نبود گروه کاری ماهر و درگیری و ناهماهنگی کارکنان بیان کرد.

در تحقیق کارلو و همکاران (Carlo et al., 2000)، متغیرهای روحیه فردگرایی، عدم همکاری اعضا، نبود مسئولیت‌پذیری در اعضا، ناآگاهی اعضا و غفلت از اصول تعاون در ناکارآمدی تعاونی‌های تولید نقش داشته‌اند.

در تحقیق دولتی و نادری مهدیه ((Dowlati & Naderi Mehdiei, 2011)، ضعف‌های مدیریتی تعاونی‌ها، ضعف‌های مالی و اعتباری، کمبود امکانات و عدم رضایت شغلی اعضا در عدم توفیق تعاونی‌های کشاورزی مؤثر بودند.

در تحقیق اونال (Unal, 2009)، متغیرهایی چون نبود همبستگی میان اعضا، نبود سرمایه‌گذاری، فقدان مدیریت واجد شرایط و نبود حمایت‌های دولتی در عدم موفقیت تعاونی‌های تولیدی ایفای نقش نموده‌اند.

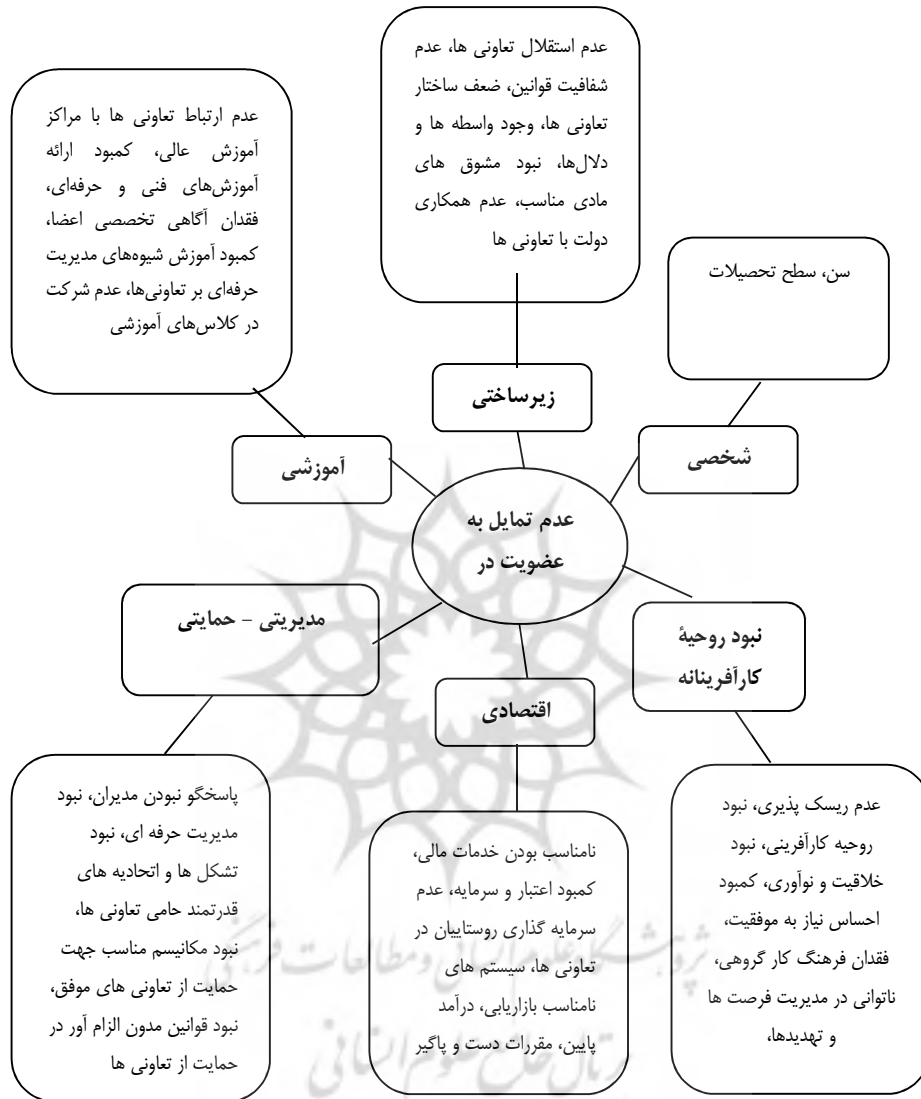
اللهیاری (Allahyari, 2008) در موفقیت اهداف تعاونی‌ها عوامل مشارکت اعضا، در فرایند مدیریت، دسترسی به اعتبارات و توسعه دوره‌های آموزشی را مهم تلقی نموده است. شیخ سوینی و قهرمان‌زاده (۱۳۹۰) در این باره، به کمبود سرمایه و تأخیر در دریافت وام، اختلافات درون تشکیلاتی، پایین بودن فرهنگ کار، گردش مالی پایین وضعف بنیه مالی شرکت‌های تعاونی کشاورزی اشاره نموده‌اند.

به اعتقاد نصراللهی و همکاران (۱۳۹۴)، ناکافی بودن حمایت‌های دولتی، نبود ارتباط مناسب بین تولید و بازاریابی، عدم بازاریابی مناسب محصولات کشاورزی، سیاست‌های اعتباری نادرست، نبود همبستگی میان اعضا، ناآشنایی اعضا با اصول تعاونی و بی‌توجهی به سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت مهم‌ترین تأثیر را در عدم موفقیت تعاونی‌های چای‌کاری داشته‌اند.

هالپین (Holplin, 2010) در مطالعه خود راجع به تعاونی‌های تولید کشاورزی در اندونزی به این نتیجه رسید که در این کشور، تعاونی‌های تولید کشاورزی بزرگ‌ترین تولیدکنندگان میوه و سبزی در بازارهای داخلی به شمار می‌روند.

برونیس و همکاران (Bruynis et al, 1997) بالابودن هزینه‌های اجرایی، ناتوانی در ایجاد توازن درعلاقه متفاوت اعضا، انتظارات زیاد اعضا از تعاونی‌ها و نبود مدیران مقتدر در بین اعضا را موانع اصلی توسعه تعاونی‌ها قلمداد نموده است.

بر اساس موارد فوق، چارچوب مفهومی تحقیق به صورت زیر می‌باشد (شکل ۱).

شکل ۱. چارچوب مفهومی تحقیق

در مطالعه حاضر سؤالات زیر مطرح شده است:

۱. عناصر و تم های کلیدی عدم گرایش کشاورزان گندم کار به عضویت در تعاونی ها کدامند؟
۲. این تم ها بر اساس روش شناسی کیو و به لحاظ اهمیت، چگونه اولویت بندی می شوند؟

۳. کشاورزان استان در ارتباط با عدم گرایش به عضویت در تعاونی‌ها از چه دیدگاه و ادراکی برخوردارند؟ و مهم‌ترین الگوهای غالب ذهنی آنها کدامند؟

روش‌شناسی تحقیق

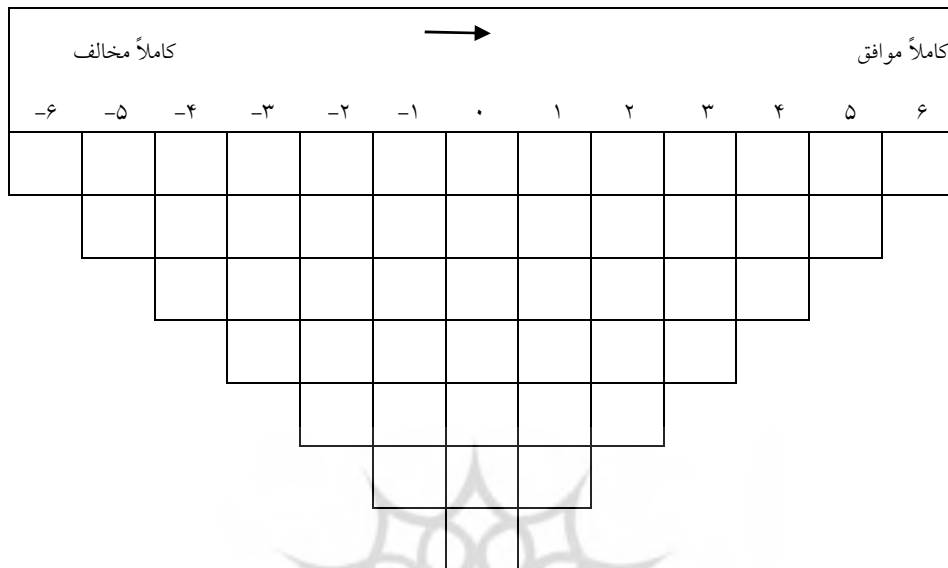
چارچوب فلسفی این پژوهش از نوع پارادایم تفسیری - اثبات‌گرایی است. از لحاظ جهت‌گیری و هدف، این تحقیق در دسته پژوهش‌های کاربردی قرار دارد. روش پژوهش بر حسب ماهیت، آمیخته - اکتشافی و شیوه اجرای آن از نوع ترکیبی است. این پژوهش در مراحل گردآوری دیدگاه‌ها، از روش کیفی و در مرحله اکتشاف ذهنیت مخاطبین از رویکرد کمی بهره می‌برد. از نظر افق زمانی، مقطعی است و از نظر روش گردآوری داده‌ها کیفی - کمی از نوع کیو می‌باشد. روش‌شناسی کیو ذهنیت افراد مورد مطالعه، ادراکات و عقاید افراد را شناسایی و طبقه‌بندی نموده و سپس به دسته‌بندی گروه‌های افراد براساس ادراکشان می‌پردازد (خوشگویان فرد، ۱۳۸۶).

گام‌های اجرایی پژوهش

در تحقیق کیو در گام اول، موضوع پژوهش انتخاب می‌شود. در مرحله دوم، فضای گفتمان تشکیل و محتوای آن گردآوری و ارزیابی می‌گردد. فضای گفتمان تحقیق از منابع دست اول (مصاحبه) و دست دوم (پیشینه تحقیق) گردآوری شد. منابع دست اول شامل ۱۲ نفر (۳ نفر از گندم‌کاران نمونه استان ایلام در سال ۱۳۹۶، ۳ نفر از کارشناسان ستادی اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان با سابقه خدمت بالای ۱۰ سال و تحصیلات بالاتر از لیسانس، ۲ نفر از استادان دانشگاه دارای پیشینه مطالعاتی در زمینه تعاونی، ۲ نفر از مدیران حوزه مدیریت هماهنگی ترویج سازمان جهاد کشاورزی استان و ۲ نفر از روستائیان آگاه به مسائل تعاونی‌های کشاورزی معرفی شده از سوی کارشناسان اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان بودند که به شیوه هدفمند انتخاب شدند. پس از ارزیابی و جمع‌بندی فضای گفتمان، از میان ۶۵ عبارت کیو، در نهایت ۴۹ عبارت برای نمونه عبارات کیو (دسته کیو) با نظرسنجی از خبرگان انتخاب گردید. پس از جمع‌آوری اطلاعات حاصل از مرتب‌سازی کیو، این اطلاعات با روش تحلیل عاملی کیو تحلیل شد.

هریک از گویه‌ها به طور جداگانه روی کارت‌های هم‌شکل و هم‌اندازه نوشته شد. برای کسب اطمینان از روایی محتوایی، علاوه بر اینکه عبارات حاصل از مصاحبه‌ها با عبارات به دست آمده از مبانی نظری تحقیق مقایسه و ارزیابی شد، با مراجعه به نخبگان توسعه روستایی و کارآفرینی دانشگاه‌های ایلام و نظرسنجی از آنها، روایی محتوا تأیید شد. برای سنجش پایایی پژوهش ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید که مقدار آن برای ۲۶ شرکت کننده معادل ۰/۸۹ بود که پایایی بالا و مناسب ابزار تحقیق را نشان می‌دهد. در گام سوم، انتخاب مشارکت‌کنندگان (نمونه افراد) برای مرتب‌سازی کیو صورت گرفت. مبنای انتخاب مشارکت‌کنندگان، ارتباط نزدیک آنها با موضوع، ذی‌نفع بودن و اهمیت حضور آنها بود. در این مطالعه، پس از مشورت با صاحب‌نظران در روش شناسی کیو، تعداد ۱۲ نفر از کشاورزان گندم‌کار غیرعضو تعاونی‌های کشاورزی و دارای سابقه کار بالای ۱۰ سال به صورت هدفمند در نظر گرفته شدند و کار مصاحبه عمیق با آنها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. در این مرحله، برای رتبه‌بندی عبارات کیو، از توزیع شبه نرمال در قالب توزیع اجباری استفاده شد (شکل ۲). این نمودار حاوی ۴۹ خانه می‌باشد و بازه رتبه‌بندی از ۶- برای خیلی مخالف تا ۶+ برای خیلی موافق انتخاب شده است (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۲). برای دریافت ذهنیت مشارکت‌کنندگان، از آنان خواسته شد که کارت‌ها را مطالعه نموده و آنها را به سه دسته موافق، مخالف و ممتنع دسته‌بندی کنند. برای کسب اطمینان از روایی محتوایی، علاوه بر اینکه عبارات حاصل از مصاحبه‌ها با عبارات به دست آمده از مبانی نظری تحقیق مقایسه و ارزیابی شد، با مراجعه به خبرگان و افراد مطلع در حوزه مطالعات تعاونی‌های کشاورزی و کارشناسان ستادی سازمان تعاون استان و نظرسنجی از آنها، روایی محتوا تأیید شد. به منظور سنجش پایایی پژوهش برای ۲۰ درصد از افراد نمونه روش آزمون-آزمون مجدد به اجرا درآمد (شرفی و همکاران، ۱۳۹۶، ۷). ضریب همبستگی به دست آمده از این آزمون ۸۲ درصد بود که پایایی بالای پرسش‌نامه را نشان می‌دهد.

درگام چهارم، به منظور شناسایی ذهنیت‌های مشابه بین مشارکت‌کنندگان و پاسخ به سؤالات پژوهش از روش تحلیل عاملی کیو استفاده شد. مبنای این روش همبستگی میان افراد است (خوشگویان فر، ۱۳۸۶). درگام پنجم نیز تفسیر عامل‌ها (ذهنیت‌ها) صورت گرفت.

شکل ۲. ارزش گذاری متوازن نظرسنجی در روش کیو با توجه به تعداد عبارات کیو

در این پژوهش برای تعیین مبانی نظری، کسب اطلاعات دسته دوم و پیشینه تحقیق از شیوه کتابخانه‌ای و همچنین جستجو از طریق منابع الکترونیکی استفاده شد. مهم ترین ابزار گردآوری داده‌ها در مطالعه حاضر، مصاحبه عمیق با هریک از اعضای تالار گفتمان بوده که ماحصل آن رسیدن به عبارات کیو و تدوین دسته کیو بوده است.

نتایج و بحث

ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان تحقیق

مشارکت کنندگان این مطالعه شامل ۱۲ نفر از کشاورزان گندم کار غیرعضو تعاونی‌های کشاورزی استان بودند که مشخصات جمعیت شناختی آنها در جدول ۱ ذکر شده است.

جدول ۱. مشخصات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان تحقیق

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
سن	زیر ۴۰ سال	۳	۲۵	۲۵
	۴۰-۴۵ سال	۴	۳۳/۳	۵۸/۳
	۴۶-۵۰ سال	۱	۸/۳	۶۶/۷
	بالتر از ۵۰ سال	۴	۳۳/۳	۱۰۰
سطح تحصیلات	دیپلم	۴	۳۳/۳	---
	کاردانی	۳	۲۵	---
	کارشناسی	۴	۳۳/۳	---
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۱	۸/۳	---
سابقه شغلی	زیر ۱۵ سال	۱	۸/۳	۸/۳
	۱۵-۲۰ سال	۶	۵۰	۵۸/۳
	۲۱-۲۵ سال	۱	۸/۳	۶۶/۷
	۲۵ سال به بالا	۴	۳۳/۳	۱۰۰
وضعیت تأهل	مجرد	۲	۱۶/۷	---
	متاهل	۱۰	۸۳/۳	---

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج تحلیل عاملی کیو

پس از اینکه تمامی نمودارهای کیو تکمیل شدند، برای انجام تحلیل عاملی، داده‌ها به صورت مناسب برای ورود به نرم افزار SPSS 19 آماده شدند و مورد تحلیل عاملی قرار گرفتند. تحلیل عاملی برای دسته بندی داده‌ها به کار می‌رود و متغیرهایی را جستجو می‌کند که یک خانواده یا یک گروه را تشکیل می‌دهند. در این پژوهش، برای تحلیل عاملی از روش ریاضی مؤلفه‌های اصلی و برای چرخش عامل‌ها از روش واریمکس استفاده گردید. با توجه به مقدار $KMO (0/83)$ و آماره بارتلت ($143/3$) با سطح معنی داری ($0/000$) می‌توان گفت که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب بودند. براساس روش تحلیل شاخص‌های اصلی و چرخش به شیوه واریماکس و با توجه به ماتریس عاملی و درصد واریانس تبیین شده از مجموع ۴۹ سؤال، ۶ عامل استخراج شدند که روی هم $86/08$

درصد کل واریانس‌های متغیرها (دیدگاه‌های مشترک شرکت‌کنندگان) را پوشش می‌دهند (جدول ۲). نتایج جدول ۲ بیانگر آن است که ذهنیت ۱۹/۷۳ درصد از مشارکت‌کنندگان در چارچوب عامل اول قرار گرفته و ۹/۰۴۶ درصد ذهنیت شرکت‌کنندگان به عامل ششم اختصاص داشته است.

جدول ۲. مقدار ویژه و درصد واریانس انباشته عامل‌های چرخش یافته

عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد تجمعی واریانس
۱	۳/۵۵	۱۹/۷۳	۱۹/۸۳
۲	۲/۱۷	۱۸/۹۹	۳۸/۷۳
۳	۱/۵۹	۱۸/۴۴	۵۷/۱۷
۴	۱/۲۱	۱۰/۸۱	۶۷/۹۹
۵	۱/۱۱	۹/۰۴۹	۷۷/۰۴
۶	۱/۰۲	۹/۰۴۶	۸۶/۰۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

شناسایی ذهنیت مشارکت‌کنندگان

برخلاف روش مرسوم تحلیل عاملی که تلاش دارد چند متغیر را در یک سازه پنهان قرار دهد، در روش شناسایی کیو تلاش بر این است که با توجه به نزدیکی افراد، آنها را در یک دسته قرار دهد. یکی دیگر از خروجی‌های آزمون تحلیل عاملی اکتشافی، ماتریسی است که به آن ماتریس بارهای عاملی چرخشی گفته می‌شود. این ماتریس دو پرسش مهم را پاسخ می‌دهد: ۱- افراد در چند گروه قابل دسته‌بندی هستند؟ و ۲- اینکه هر فرد در کدام گروه قرار دارد و به چه افرادی نزدیک است؟ (جدول ۳). اما پیش از پاسخ به این سؤال باید دید که آیا اعداد این جدول، یعنی بارهای عاملی، معنادار است یا خیر؟ اگر قدر مطلق بار عاملی از خارج قسمت مقدار ۱/۹۶ بر ریشه دوم تعداد عبارات کیو (۴۹) بیشتر باشد (مقدار حاصل ۰/۲۸ محاسبه شده است)، آنگاه مقدار بار عاملی با اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار است (خوشگویان فرد، ۱۳۸۶، ۷۵). از آنجا که قدر مطلق بارهای عاملی شناسایی شده برای هر مشارکت‌کننده از این مقدار بیشتر است، می‌توان گفت که بارهای عاملی رنگی شده با اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار است.

جدول ۳. ماتریس چرخش یافته عامل‌ها

الگوهای ذهنی						
الگوی ۱	الگوی ۲	الگوی ۳	الگوی ۴	الگوی ۵	الگوی ۶	
شرکت کننده ۱	۰/۸۶۳	۰/۲۹۱	-۰/۰۱۱	۰/۰۳۲	۰/۲۵۴	-۰/۱۶۲
شرکت کننده ۲	۰/۸۶۳	۰/۲۹۱	-۰/۰۱۱	۰/۰۳۲	۰/۲۵۴	-۰/۱۶۲
شرکت کننده ۹	۰/۷۹۹	-۰/۰۰۸	۰/۲۱۸	-۰/۱۶۶	-۰/۱۶۱	۰/۰۷۴
شرکت کننده ۴	۰/۱۷۶	۰/۹۵۸	۰/۰۶۰	۰/۰۵۱	۰/۰۷۵	۰/۰۷۶
شرکت کننده ۳	۰/۱۷۶	۰/۸۴۸	۰/۰۶۰	۰/۰۵۱	۰/۰۷۵	۰/۰۷۶
شرکت کننده ۸	۰/۰۶۸	۰/۰۳۹	۰/۹۷۱	-۰/۰۰۳	۰/۱۰۷	-۰/۰۰۴
شرکت کننده ۱۱	۰/۰۶۸	۰/۰۳۹	۰/۵۸۱	-۰/۰۰۳	۰/۱۰۷	-۰/۰۰۴
شرکت کننده ۵	۰/۰۷۳	۰/۱۸۸	۰/۱۴۷	۰/۷۴۳	-۰/۳۳۶	-۰/۲۱۱
شرکت کننده ۷	-۰/۰۱۱	۰/۰۰۵	-۰/۴۱۳	۰/۶۶۷	۰/۱۶۳	۰/۲۵۶
شرکت کننده ۶	۰/۳۲۵	-۰/۴۶۱	۰/۲۱۲	۰/۵۱۲	۰/۲۴۷	۰/۰۸۴
شرکت کننده ۱۰	-۰/۱۸۲	-۰/۱۰۵	-۰/۱۸۹	۰/۰۴۸	۰/۸۳۲	-۰/۰۶۲
شرکت کننده ۱۲	۰/۱۲	۰/۱۱۵	-۰/۰۱۳	۰/۰۱۰	۰/۰۶۰	۰/۹۴۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان طور که در جدول ۳ مشخص است، شرکت‌کنندگان ۱، ۲ و ۹ الگوی ذهنی اول را شناسایی نموده‌اند. این گونه ذهنی با اختصاص امتیاز ۱۹/۷۳ به خود، بیشترین مقدار واریانس را توضیح می‌دهد. به همین ترتیب، شرکت‌کنندگان ۳ و ۴ به طور مشترک، الگوی ذهنی دوم؛ شرکت‌کنندگان ۸ و ۱۱ به طور مشترک الگوی ذهنی سوم؛ شرکت‌کنندگان ۵ و ۷ به طور مشترک الگوی ذهنی چهارم؛ شرکت‌کننده ۱۰ الگوی ذهنی پنجم و شرکت‌کننده ۱۲ الگوی ذهنی ششم را شناسایی نموده‌اند.

تفسیر ذهنیت‌های شناسایی شده

پس از پایان تحلیل عاملی، یعنی استخراج و چرخش عامل‌ها و به دست آمدن بارهای عاملی معنادار و عامل‌های مهم^۲، نوبت به تفسیر دقیق عامل‌ها، یعنی تعیین معنا و تعریف آنها می‌رسد. بر خلاف تحلیل عاملی معمولی، که پژوهشگر با مراجعه مستقیم به بارهای عاملی می‌تواند به تفسیر عامل‌ها دست یابد، در تحلیل کیو نمی‌توان به طور مستقیم از بارهای عاملی به این هدف دست یافت؛ زیرا بارهای عاملی رابطه مشارکت‌کنندگان را با عامل‌ها نشان می‌دهد در حالی که تفسیر عامل‌ها به محتوای عبارات وابسته است. برای تفسیر عامل‌ها و به عبارتی، ذهنیت‌های شرکت‌کنندگان، می‌توان از امتیاز عاملی (آرایه‌های عاملی)، آرایه‌های توافقی و آرایه‌های متمایزکننده استفاده نمود (خوشگویان فرد، ۱۳۸۶، ۷۳). امتیاز عاملی عبارات پیوندی را بین محتوای عبارات و عامل‌ها برقرار می‌کند و به این ترتیب می‌توان عامل‌ها را تفسیر نمود. در جدول ۴، تعداد ۴۹ گزاره و امتیازهای عاملی به دست آمده برای هر ۶ الگوی ذهنی نمایش داده شده است.

جدول ۴. امتیاز عاملی گزاره‌ها در ذهنیت‌های شناسایی شده

گزاره	ذهنیت ۱	ذهنیت ۲	ذهنیت ۳	ذهنیت ۴	ذهنیت ۵	ذهنیت ۶
۱. عدم استقلال کامل تعاونی‌های کشاورزی	۱/۳۳	۱/۶۵	۰/۲۲	-۱/۴۷	۰/۸۰	۰/۲۳
۲. امکانات پراکنده و وسیع تعاونی‌ها	۲/۰۱	۱/۴۲	۰/۳۵	۰/۱۶	۰/۶۳	۰/۱۹
۳. کمبود اعتبار و سرمایه کافی	۱/۴۳	۱/۰۸	۰/۵۴	-۰/۳۹	۰/۶۶	-۰/۱۲
۴. بالا بودن سن اعضای تعاونی‌ها	۰/۴۸	۰/۴۰	۰/۹۰	۰/۵۷	۱/۲۶	۰/۳۳
۵. شفاف نبودن قوانین مربوط به تعاونی‌ها	۱/۴۴	۱/۸۵	۱/۲۰	۰/۵۰	۰/۲۵	۰/۹۶
۶. فراهم نبودن اطلاعات و آمار دقیق	۱/۵۱	۰/۹۰	-۰/۲۱	۰/۹۵	۱/۳۷	۰/۳۱
۷. نبود یا نامناسب بودن خدمات مالی	۱/۱۱	۰/۷۴	۱/۳۳	۰/۸۷	-۰/۸۸	-۰/۱۲
۸. قائل بودن اعضا به منافع خویش نه منافع تعاونی‌ها	۰/۶۸	۰/۵۱	-۰/۶۱	۰/۵۳	۰/۵۲	-۰/۰۲
۹. پایین بودن سطح سواد فعالان اقتصادی در این	۰/۶۴	۰/۸۱	-۰/۴۶	۰/۱۱	-۱/۳۰	۱/۷۸

عرصه

۲. برای پرهیز از اطاله کلام، از ذکر این بخش خودداری شده است.

ادامه جدول ۴

۰/۶۱	-۱/۲۸	۱/۵۹	۱/۹۴	۰/۶۸	۱/۰۴	۱۰. کمبود نیروی انسانی ماهر و متخصص
۰/۸۲	۱/۴۸	-۰/۲۲	-۲/۲۸	۲/۴۱	۰/۶۰	۱۱. فقدان برقراری ارتباط منطقی اعضا با شرکت‌های تعاونی
-۰/۴۹	۱/۶۵	۱/۷۸	-۱/۲۳	۰/۴۴	۰/۵۸	۱۲. نبود اعتماد متقابل بین اعضا و مسئولان تعاونی‌ها
-۰/۵۲	-۰/۰۹	-۰/۵۶	-۰/۹۱	۰/۳۱	۱/۷۰	۱۳. عدم برنامه ریزی در زمینه های اقتصادی
-۰/۳۹	-۰/۰۶	۰/۱۸	-۰/۵۶	-۱/۶۱	۰/۶۵	۱۴. ضعف و نبود سیستم بازاریابی مناسب
-۰/۴۵	-۰/۲۲	-۰/۲۹	۱/۵۲	۰/۲۳	۰/۰۶	۱۵. عدم پس انداز و سرمایه گذاری روستاییان در تعاونی‌ها
۰/۵۱	۰/۱۳	۰/۳۶	-۰/۴۴	۲/۲۶	-۱/۲۵	۱۶. عدم توجه به ظرفیت بورس کالا برای عرضه محصولات کشاورزی
۱/۱۵	-۱/۲۱	-۰/۰۸	۰/۷۷	۱/۳۸	-۰/۳۹	۱۷. جامع نبودن فعالیت های تعاونی های کشاورزی
۱/۵۱	۱/۱۶	۰/۲۱	۰/۴۷	-۱/۱۷	-۰/۱۳	۱۸. کمبود امکاناتی نظیر انبار و سردخانه در تعاونی‌ها
۱/۹۷	۲/۳۱	-۰/۹۱	۰/۶۴	۰/۵۷	-۰/۴۰	۱۹. عدم مدیریت حرفه‌ای تعاونی‌ها در سطح شهرستان‌ها و دهستان‌ها
۲/۳۲	-۰/۱۸	-۱/۴۰	-۰/۳۸	-۰/۱۳	-۰/۴۲	۲۰. ناتوانی در ایجاد توازن در علایق مختلف اعضا
۱/۰۱	۰/۸۰	-۱/۱۵	-۱/۵۰	۰/۲۵	۲/۱۲	۲۱. ضعف در ساختار اداری تعاونی‌های کشاورزی
۱/۰۸	۱/۵۸	-۱/۳۵	-۰/۳۹	۰/۹۳	-۱/۰۲	۲۲. وجود واسطه‌ها و دلال‌های نیرومند (بازار خاکستری) در روستاها
۱/۶۸	۰/۵۶	۰/۲۳	-۰/۳۶	۰/۴۵	-۰/۵۳	۲۳. عدم حمایت دولت از تعاونی های کشاورزی
۱/۱۰	۰/۷۳	۱/۲۷	-۱/۱۱	۱/۴۲	-۲/۰۲	۲۴. عدم همسویی کشاورزان با ارزش های حاکم بر تعاونی های کشاورزی
-۰/۱۷	۰/۵۱	۱/۵۱	۱/۵۰	۱/۵۷	-۱/۴۹	۲۵. درآمد پایین حاصل از تولید محصولات کشاورزی
۰/۴۲	۲/۱۲	۰/۹۵	۰/۱۲	-۰/۵۵	-۰/۹۳	۲۶. عدم همکاری دولت برای افزایش سرمایه تعاونی ها
-۰/۱۰	-۰/۰۸	۱/۷۷	-۰/۹۱	-۰/۲۶	۰/۸۷	۲۷. وجود مقررات دست و پاگیر اخذ وام و تسهیلات بانکی
-۰/۱۹	۰/۰۷	۱/۰۳	۱/۲۴	۰/۸۹	۰/۲۲	۲۸. مشکل اعطای تسهیلات و امکانات ویژه از سوی بخش خصوصی به تعاونی ها
-۰/۷۹	۰/۰۷	-۰/۱۵	۱/۴۰	۱/۴۲	۰/۶۹	۲۹. عدم شرکت اعضا در فعالیت های آموزشی-ترویجی در زمینه تعاونی‌ها

ادامه جدول ۴

۰/۳۶	-۰/۳۶	۱/۳۷	-۰/۳۱	-۰/۳۸	۰/۶۵	۳۰. ناآگاهی اعضای تعاونی ها از اصول و فلسفه شکل گیری تعاونی ها
۱/۷۰	۰/۵۱	-۱/۱۴	-۰/۳۶	-۰/۶۵	-۰/۵۸	۳۱. کمبود ارائه آموزش های کافی در خصوص اصول و مفاهیم تعاونی ها
-۱/۰۹	-۰/۲۱	-۱/۶۰	۰/۴۲	۰/۴۷	۱/۱۱	۳۲. کمبود آموزش شیوه‌ها و فنون مدیریت به اعضای تعاونی‌ها
۱/۲۰	۰/۶۳	-۲/۴۴	-۰/۱۰	۰/۸۲	۰/۳۸	۳۳. کمبود ارائه آموزش‌های فنی و تخصصی به اعضای شرکت‌های تعاونی
۱/۲۸	۱/۵۹	۱/۳۰	۰۰/۲۱	-۱/۴۷	۰/۸۱	۳۴. ناآگاهی جهت ارزیابی و تشخیص پیامدها و آثار تصمیمات اتخاذ شده از سوی تعاونی ها
۰/۴۷	۰/۶۳	۰/۹۸	۰/۰۳	۰/۳۵	-۰/۵۴	۳۵. عدم الزام مراکز آموزش عالی به تقویت مستمر توان علمی و عملی اعضای تعاونی‌های تولیدی
-۰/۵۳	-۰/۶۲	۰/۱۷	۰/۱۸	۰/۸۸	-۰/۵۶	۳۶. نبود قوانین و دستورالعمل های دولتی الزام‌آور برای حمایت از تعاونی ها
-۰/۶۵	-۰/۶۶	۰/۷۷	۰/۷۶	۰/۷۴	-۰/۴۳	۳۷. نبود راهکاری جهت معرفی و تقدیر از تعاونی‌های موفق تولیدی
-۰/۵۶	-۰/۵۹	-۰/۴۳	۰/۳۵	۰/۱۹	۰/۸۶	۳۸. نبود تشکل و اتحادیه های قدرتمند در سطوح منطقه ای و ملی در راستای حمایت از تعاونی‌ها
-۰/۴۴	۰/۷۵	۰/۰۴	۰/۵۶	-۰/۴۹	-۰/۴۱	۳۹. نبود مشوق‌های مادی (معافیت‌های مالیاتی، بیمه‌های درمانی و تکمیلی) از سوی دولت به تعاونی‌ها
۱/۵۶	۰/۶۶	۱/۰۳	۰/۲۹	-۱/۲۳	-۰/۶۶	۴۰. نهادینه نشدن فرهنگ کار و تولید جمعی در بین اعضای تعاونی ها
۱/۳۴	۰/۳۴	-۰/۱۶	۱/۴۱	-۱/۰۹	-۰/۴۴	۴۱. فقدان قابلیت و استعداد‌های فردی اعضای تعاونی
۰/۲۶	۰/۷۶	۰/۷۲	۰/۳۸	-۰/۵۹	۰/۹۹	۴۲. کمبود احساس نیاز به کسب موفقیت در بین اعضا
۰/۴۴	۰/۳۴	۱-۱۰	-۱/۰۵	۱/۲۲	۰/۱۸	۴۳. نبود خلاقیت و نوآوری میان اعضای تعاونی‌ها

ادامه جدول ۴

۰/۳۱	۰/۴۴	۰/۲۰	۰/۳۸	-۰/۲۷	-۰/۶۴	۴۴. عدم برخورداری اعضا از روحیه کارآفرینی و بهره‌گیری از آن
۰/۳۹	۰/۴۴	0/۶	۰/۴۳	۰/۸۹	۰/۲۱	۴۵. ریسک پذیر نبودن اعضای تعاونی‌ها
۲/۰۱	۰/۳۶	-۰/۱۹	۰/۳۱	۰/۴۴	-۱/۱۲	۴۶. عدم ارتباط میان تولید و بازاریابی محصولات کشاورزی
-۰/۷۴	۱/۴۱	0/۲۳	۰/۹۲	۰/۱۱	-۰/۳۰	۴۷. عدم پاسخگویی مدیر به اعضای تعاونی‌ها
-۰/۴۶	۰/۸۱	-۰/۶۰	۰/۱۳	۰/۳۸	۰/۸۳	۴۸. عدم توانایی مدیریت فرصت‌ها و تهدیدها
۱/۹۸	۱/۲۶	۰/۲۲	-۰/۹۱	۰/۳۲	۰/۴۲	۴۹. واگذاری وظایف غیرمرتبط به تعاونی‌های کشاورزی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در گام بعدی، جهت تفسیر عاملی، گزاره‌های دارای امتیازات عاملی بالای ۰/۷، مبنای مقایسه و تفسیر دیدگاه‌ها قرار گرفتند. در عمده مطالعات روش شناسی کیو، امتیاز عاملی بالای ۰/۷ مهم و معنادار در نظر گرفته شده است (میرک زاده و همکاران، ۱۳۹۵، ۲۵). با توجه به تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار SPSS و نتیجه حاصل از آن، در نهایت ۶ الگوی ذهنی شناسایی و با توجه به ماهیت گزاره‌ها نام‌گذاری شدند (جدول ۵).

جدول ۵. گزاره‌های دارای امتیاز عاملی

ردیف	گزاره	بار عاملی	نام عامل
۱	عدم استقلال کامل تعاونی‌های کشاورزی	۱/۶۵	
۲	شفاف نبودن قوانین مربوط به تعاونی‌ها	۱/۴۲	
۳	ضعف در ساختار اداری تعاونی‌های کشاورزی	۲/۱۲	
۴	وجود واسطه‌ها و دلال‌های نیرومند (بازار خاکستری) در روستاها	۱/۵۸	زیرساختی -
۵	نبود مشوق‌های مادی (معافیت‌های مالیاتی، بیمه‌های درمانی و تکمیلی) از سوی دولت به تعاونی‌ها	۰/۷۵	سیاستی
۶	عدم همکاری دولت برای افزایش سرمایه تعاونی‌ها	۲/۱۲	

ادامه جلد ۵	
۱/۲۴	مشکل اعطای تسهیلات و امکانات ویژه از سوی بخش خصوصی به تعاونی‌ها
۱/۷۷	وجود مقررات دست و پاگیر اخذ وام و تسهیلات بانکی)
۱/۵۷	درآمد پایین حاصل از تولید محصولات کشاورزی
۲/۲۶	عدم ارتباط میان تولید و بازاریابی محصولات کشاورزی
۱/۳۸	عدم پس انداز و سرمایه گذاری روستاییان در تعاونی‌ها
۱/۴۲	کمبود اعتبار و سرمایه کافی
۱/۴۲	نبود یا نامناسب بودن خدمات مالی
۰/۸۶	نبود اعتماد متقابل بین اعضا و مسئولان تعاونی‌ها
۱/۲۴	عدم وجود الزام مراکز آموزش عالی به تقویت مستمر توان علمی و عملی اعضای تعاونی‌های تولیدی
۱/۳۳	کمبود ارائه آموزش‌های فنی و تخصصی به اعضای شرکت‌های تعاونی
۱/۵۲	کمبود آموزش شیوه‌ها و فنون مدیریت به اعضای تعاونی‌ها
۱/۹۴	کمبود ارائه آموزش‌های کافی در خصوص اصول و مفاهیم تعاونی‌ها
۱/۴۱	عدم شرکت اعضا در فعالیت‌های آموزشی-ترویجی در زمینه تعاونی‌ها
۱/۷۸	ریسک پذیر نبودن اعضای تعاونی‌ها
۱/۰۵	عدم برخورداری اعضای از روحیه کارآفرینی و بهره‌گیری از آن
۱/۲۲	نبود خلاقیت و نوآوری در بین اعضای تعاونی‌ها
۰/۹۹	کمبود احساس نیاز به کسب موفقیت میان اعضا
۱/۵۶	نهادینه نشدن فرهنگ کار و تولید جمعی میان اعضای تعاونی‌ها
۰/۸۳	عدم توانایی مدیریت فرصت‌ها و تهدیدها

ادامه جدول ۵

۲۶	عدم پاسخگویی مدیر به اعضای تعاونی‌ها	۱/۴۱
۲۷	واگذاری وظایف غیر مرتبط به تعاونی‌های کشاورزی	۱/۹۸
۲۸	نبود قوانین و دستورالعمل‌های دولتی الزام آور برای حمایت از تعاونی‌ها	۰/۸۸
۲۹	نبود تشکل و اتحادیه‌های قدرتمند در سطوح منطقه‌ای و ملی در راستای حمایت از تعاونی‌های تولیدی	۰/۸۶
۳۰	نبود راهکاری جهت معرفی و تقدیر از تعاونی‌های موفق تولیدی	۰/۷۷
۳۱	ناگهانی جهت ارزیابی و تشخیص پیامدها و آثار تصمیمات اتخاذ شده از سوی تعاونی‌ها	۱/۵۹
۳۲	عدم مدیریت حرفه‌ای تعاونی‌ها در سطح شهرستان‌ها و دهستان‌ها	۲/۳۱
۳۳	بالا بودن سن اعضای تعاونی‌ها	۱/۲۶
۳۴	پایین بودن سطح سواد فعالان اقتصادی در این عرصه	۱/۷۸
۳۵	کمبود نیروی انسانی ماهر و متخصص	۱/۹۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق

الگوی ذهنی اول: افراد معتقد به نبود سازه‌های زیرساختی - سیاستی

کسانی که نمودار کیو آنها عامل اول را تشکیل داده است، قوی‌ترین الگوی ذهنی را در میان مشارکت‌کنندگان این پژوهش تشکیل می‌دهند. اینان بر این باورند که عدم استقلال کامل تعاونی‌های کشاورزی، شفاف نبودن قوانین مربوط به تعاونی‌ها، ضعف در ساختار اداری تعاونی‌های کشاورزی، وجود واسطه‌ها و دلال‌های نیرومند (بازار خاکستری) در روستاها، نبود مشوق‌های مادی (معافیت‌های مالیاتی، بیمه‌های درمانی و تکمیلی)، و عدم همکاری دولت برای افزایش سرمایه تعاونی‌ها از جمله مهم‌ترین دلایل عدم اقبال کشاورزان گندم کار به عضویت در تعاونی‌های تولید کشاورزی هستند. در این الگو، مهم‌ترین دیدگاه‌ها و معنادارترین نظرات درباره عدم گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی‌های تولید کشاورزی وجود دارد، چراکه بیشترین مقدار ویژه

(۳/۵۵ درصد) و بالاترین مقدار واریانس تبیین شده (۱۹/۷۳ درصد) را از مجموع واریانس (۸۶/۰۸) به خود اختصاص داده است. در این الگوی ذهنی، ۶ گزاره به ترتیب اهمیت امتیاز عاملی قرار گرفتند که مقدار امتیاز عاملی آنها بالاتر از ۰/۷ محاسبه شده است.

الگوی ذهنی دوم: معتقدان به چالش‌های اقتصادی - انگیزشی

اعضای تشکیل دهنده این الگوی ذهنی علاقه‌مند و معتقد به عوامل و متغیرها و انگیزه‌های اقتصادی جهت عضویت در تعاونی‌ها هستند. اینان کسانی‌اند که نقاط روشن و دورنمای مثبتی حداقل از حیث پارامترهای اقتصادی و انگیزشی جهت عضویت در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی نمی‌بینند. آنان بر این باورند که مشکل اعطای تسهیلات و امکانات ویژه از سوی بخش خصوصی به تعاونی‌ها، وجود مقررات دست و پاگیر اخذ وام و تسهیلات بانکی، عدم همکاری دولت برای افزایش سرمایه تعاونی‌ها، درآمد پایین حاصل از تولید محصولات کشاورزی، عدم ارتباط میان تولید و بازاریابی محصولات کشاورزی، عدم پس‌انداز و سرمایه‌گذاری روستاییان در تعاونی‌ها، کمبود اعتبار و سرمایه کافی و نبود یا نامناسب بودن خدمات مالی مهم‌ترین ابعاد اقتصادی - انگیزشی را تشکیل می‌دهند. در این الگوی ذهنی، ۷ گزاره قرار گرفته که توانسته‌اند با مقدار ویژه ۲/۱۷، ۱۸/۹۹ درصد واریانس عدم تمایل افراد را به عضویت در تعاونی‌های تولید کشاورزی به خود اختصاص دهند.

الگوی ذهنی سوم: کشاورزان قائل به فراهم نبودن سازه‌های آموزشی - فرهنگی

نمودار کیو این افراد، عامل سوم را تشکیل می‌دهد. به دلیل وجود صفات و خصوصیات مشترک میان آنها در شمار گروه ذهنی کشاورزان قائل به فراهم نبودن سازه‌های آموزشی - فرهنگی قرار گرفته‌اند. این افراد بر این باورند که بخش مهمی از دلایل عدم گرایش افراد به تعاونی‌های کشاورزی با بذل توجه به گزاره‌های آموزشی - فرهنگی معنا پیدا می‌کند. از دید این افراد، نبود اعتماد متقابل بین اعضا و مسئولان تعاونی‌ها، عدم الزام مراکز آموزش عالی به تقویت مستمر توان

علمی و عملی اعضای تعاونی‌ها، کمبود ارائه آموزش‌های فنی و تخصصی به اعضای تعاونی‌ها، کمبود آموزش شیوه‌ها و فنون مدیریت به اعضای تعاونی‌ها، کمبود ارائه آموزش‌های کافی درخصوص اصول و مفاهیم تعاونی‌ها و عدم شرکت اعضا در فعالیت‌های آموزشی - ترویجی در زمینه تعاونی‌ها از مهم‌ترین عواملی‌اند که باید در این زمینه مدنظر قرار گیرند. در این الگوی ذهنی، ۶ گزاره قرار گرفته که توانسته‌اند با مقدار ویژه ۱/۵۹، ۱۸/۴۴ درصد واریانس عدم تمایل افراد به عضویت در تعاونی‌های تولیدکشاورزی را به خود اختصاص دهند.

الگوی ذهنی چهارم: معتقدان به نبود روحیه کارآفرینانه در تعاونی‌های کشاورزی

طرفداران و معتقدان به این الگو قائل به نبود روحیه کارآفرینانه در تعاونی‌های کشاورزی هستند. آنان براین باورند که ریشه اصلی عدم تمایل به عضویت را باید در بذل توجه به روحیه کارآفرینانه اعضا جستجو نمود. ریسک پذیر نبودن اعضای تعاونی‌ها، عدم برخورداری اعضا از روحیه کارآفرینی و بهره‌گیری از آن، نبود خلاقیت و نوآوری در بین اعضای تعاونی‌ها، کمبود احساس نیاز به کسب موفقیت میان اعضا، نهادینه نشدن فرهنگ کار و تولید جمعی در بین اعضای تعاونی‌ها و عدم توانایی مدیریت فرصت‌ها و تهدیدها از مهم‌ترین گزاره‌های مشترک تشکیل دهنده معتقدان این الگوی ذهنی هستند. در این الگوی ذهنی، ۶ گزاره قرار گرفته که توانسته‌اند با مقدار ویژه ۱/۲۱، ۱۰/۸۱ درصد واریانس عدم تمایل افراد به عضویت در تعاونی‌های تولید کشاورزی را به خود اختصاص دهند.

الگوی ذهنی پنجم: کشاورزان معتقد به فقدان سازه‌های مدیریتی - حمایتی

عدم پاسخگویی مدیر به اعضای تعاونی‌ها، واگذاری وظایف غیرمرتبط به تعاونی‌های کشاورزی، نبود قوانین و دستورالعمل‌های دولتی الزام‌آور برای حمایت از تعاونی‌ها، نبود تشکل و اتحادیه‌های قدرتمند در سطوح منطقه‌ای و ملی در راستای حمایت از تعاونی‌های تولیدی، نبود راهکاری جهت معرفی و تقدیر از تعاونی‌های موفق تولیدی، ناآگاهی جهت ارزیابی و تشخیص پیامدها و آثار تصمیمات اتخاذ شده از سوی تعاونی‌ها و عدم مدیریت حرفه‌ای تعاونی‌ها در سطح

شهرستان و دهستان‌ها مهم‌ترین وجوه مشترک معتقدان به این الگوی ذهنی میان مشارکت‌کنندگان هستند. در این الگوی ذهنی، ۷ گزاره قرار گرفته که توانسته‌اند با مقدار ویژه ۱/۱۱، ۹/۰۴۹ درصد واریانس عدم تمایل افراد به عضویت در تعاونی‌های تولید کشاورزی را به خود اختصاص دهند.

الگوی ذهنی ششم: کشاورزان قائل به نبود پارامترهای مناسب فردی (شخصیتی)

کسانی که نمودار کیو آنها عامل ششم را تشکیل داده است معتقدند که بالا بودن سن اعضای تعاونی‌ها، پایین بودن سطح سواد فعالان اقتصادی در این عرصه و کمبود نیروی انسانی ماهر و متخصص در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی دلایل اصلی عدم عضویت در تعاونی‌های تولید کشاورزی هستند. در این الگو، کم‌اهمیت‌ترین دیدگاه‌ها درباره عدم تمایل به عضویت در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی وجود دارد، چراکه کمترین مقدار ویژه (۱/۰۲ درصد) و کمترین مقدار واریانس تبیین شده (۹/۰۴۶ درصد) را از مجموع واریانس (۸۶/۰۸) به خود اختصاص داده است. در این الگوی ذهنی، ۳ گزاره به ترتیب اهمیت امتیاز عاملی قرار گرفتند که مقدار امتیاز عاملی آنها بالاتر از ۰/۷ محاسبه شده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر با هدف تحلیل بازدارنده‌های عضویت در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی استان ایلام با استفاده از روش شناسی کیو انجام شد. در این پژوهش، در مجموع ۴۹ عبارت اثرگذار بر ذهنیت‌های افراد شرکت‌کننده در مطالعه شناسایی شدند. ذهنیت مشارکت‌کنندگان این پژوهش در ۶ گروه جداگانه طبقه‌بندی شد که به طور خلاصه به ترتیب شامل معتقدان به نبود سازه‌های زیرساختی - سیاستی (۱۹/۷۳)، معتقدان به چالش‌های اقتصادی - انگیزشی (۱۸/۹۹)، کشاورزان قائل به فراهم نبودن سازه‌های آموزشی - فرهنگی (۱۸/۴۴)، معتقدان به نبود روحیه کارآفرینانه در تعاونی‌های کشاورزی (۱۰/۸۱)، کشاورزان معتقد به فقدان سازه‌های مدیریتی - حمایتی (۹/۰۴۹) و کشاورزان قائل به نبود پارامترهای مناسب فردی (شخصیتی) (۹/۰۴۶) بودند که در مجموع ۸۶/۰۸

درصد واریانس عدم تمایل به عضویت در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی (دیدگاه های مشترک شرکت‌کنندگان) را پوشش دادند. لذا مشخص شد عوامل شناسایی شده در الگوی ذهنی اول، اهمیت بیشتری از سایر الگوهای ذهنی شش‌گانه تحقیق حاضر دارند؛ چراکه الگوی ذهنی اول ۱۹/۷۳ درصد از واریانس کل را تبیین کرد.

نتایج الگوی ذهنی اول این مطالعه با نتایج تحقیقات رفیع پور (۱۳۷۲)، ابراهیم زاده و بریمانی (۱۳۸۳)، فتاحی (۱۳۹۰)، صفرپور و همکاران (۱۳۹۳)، هامر (۱۹۹۰)، اللهیاری (۲۰۰۸) و نصراللهی و همکاران (۱۳۹۴) همسو می‌باشد. نتایج الگوی ذهنی دوم این مطالعه با نتایج مطالعات هالپین (۲۰۱۱)، نصراللهی و همکاران (۱۳۹۴)، اللهیاری (۲۰۰۸)، دولتی و نادری (۲۰۰۱)، شیخ سوینی و قهرمانزاده (۱۳۹۰)، اونال (۲۰۰۹)، فتاحی (۱۳۹۰)، پامپل (۱۹۹۷)، سعدی و اعظمی (۱۳۸۷) در یک راستاست. نتایج الگوی سوم این مطالعه با نتایج تحقیقات آجیلی (۱۳۸۵)، مالیم (۲۰۰۳)، سعدی و اعظمی (۱۳۸۷)، ابراهیم زاده و بریمانی (۱۳۸۳)، فتاحی (۱۳۹۰)، صفرپور و همکاران (۱۳۹۳)، کارلو و همکاران (۲۰۰۳)، اونال (۲۰۰۹)، اللهیاری (۲۰۰۸)، نصراللهی و همکاران (۱۳۹۴) و هالپین (۲۰۱۱) همسوست. نتایج الگوی ذهنی چهارم این مطالعه با نتایج مطالعات برونیس و همکاران (۲۰۰۱)، هالپین (۲۰۱۱)، کارلو و همکاران (۲۰۰۳)، هامر (۱۹۹۰) و مالیم (۲۰۰۳) هم راستاست. نتایج الگوی ذهنی پنجم این مطالعه با مطالعات آجیلی (۱۳۸۵)، صفرپور و همکاران (۱۳۹۳)، هامر (۱۹۹۰)، دولتی و نادری (۲۰۱۱)، اونال (۲۰۰۹)، اللهیاری (۲۰۰۸)، نصراللهی و همکاران (۱۳۹۴) و هالپین (۲۰۱۱) همسوست. نتایج الگوی ششم ذهنی در این مطالعه با نتایج مطالعات شیخ سوینی و قهرمانزاده (۱۳۹۰)، فتاحی (۱۳۹۰) و رفیع پور (۱۳۷۲) هم راستاست. با توجه به نتایج پژوهش و شناسایی ۶ الگوی ذهنی، پیشنهادهای زیر در جهت کمک به برنامه‌ریزان مقوله تعاونی‌ها در کشور مطرح می‌گردد:

- نظر به اینکه نبود روحیه کارآفرینی یکی از دلایل عدم تمایل کشاورزان به عضویت در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی بود، پیشنهاد می‌شود که کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در ارتباط با

مهارت‌های کارآفرینی در تعاونی‌های تولیدی به طور مستمر برگزار شود و بهبود انگیزه کارکنان در به کارگیری این مهارت‌ها در تعاونی‌های کشاورزی مورد توجه جدی قرارگیرد.

- از آنجا که ناکافی بودن حمایت‌های دولتی بر عدم گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی‌های کشاورزی مؤثر بود، لذا پیشنهاد می‌گردد که دولت با پرداخت وام و اعتبارات لازم و با اتخاذ تصمیماتی جهت پایین آوردن مدت زمان دریافت وام، کاهش نرخ سود تسهیلات و تخفیف‌های مالیاتی، زمینه توسعه تعاونی‌های تولیدی کشاورزی را فراهم آورد.

- توجه به آموزش در تعاونی‌ها می‌تواند تهدیدها را خنثی کند و قابلیت بهره‌گیری از فرصت‌ها را به شدت افزایش دهد. آموزش مسائل حقوقی، استفاده از ظرفیت‌های قوانین را برای استفاده بهتر از شرایط موجود فراهم می‌کند. در کل، آموزش مشارکت و هم‌یاری امکان حضور معنی‌دار اعضا را در تصمیم‌گیری‌ها فراهم می‌کند. با آموزش می‌توان تفکر خلاق در تعاونی‌ها را افزایش داد و اعضا را از روزمرگی‌های رهایی بخشید. به این ترتیب، برای توسعه نظام تعاونی در بخش کشاورزی، تدوین یک برنامه جامع آموزش مستمر ضروری است. در حال حاضر، ارکان تعاونی از نبود آموزش رنج می‌برند. لذا ارکان مختلف تعاونی‌های تولید در زمینه‌های مختلف حسابداری، مالی، فنی و تخصصی، مشارکت، مدیریت و رهبری نیاز به آموزش دارند. برای موفقیت تعاونی‌های کشاورزی، مدیران تعاونی‌ها باید در معرض آموزش‌های مختلف به ویژه دوره‌های مالی، اصول تعاون، مدیریت و تصمیم‌گیری قرار گیرند.

- با عنایت به اینکه یکی از موضوعات مورد اشاره کشاورزان هدف نبود امید به افزایش درآمد تعاونی‌ها و در نتیجه تأثیر این عامل در عدم تمایل به عضویت آنان بود، لذا پیشنهاد می‌شود که با توجه به شرایط بومی و محلی، راه‌های کسب درآمد برای تعاونی‌ها بررسی گردد. ایجاد واحدهای کوچک نیمه‌صنعتی، واگذاری عاملیت توزیع نهاده‌ها، تأسیس واحدهای ارائه خدمات آموزشی ترویجی و نوسازی وسایل و اجاره آنها از عواملی است که می‌تواند به افزایش درآمد تعاونی منجر شود. بدون شک با افزایش درآمد تعاونی‌ها، وابستگی‌شان به دولت کاهش می‌یابد و بهتر می‌توانند تصمیم‌گیری نمایند.

منابع

- آجیلی، ع. (۱۳۸۵). بررسی مسائل و مشکلات تعاونی های زنان و ارائه راه های ارتقاء کمی و کیفی آنها. وزارت تعاون، اداره کل تعاون استان خوزستان.
- احمدپور، ا.، مختاری، و. و پورسعید، ع. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی های تولید کشاورزی در استان ایلام. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۷(۳)، ۱۰۵-۱۴۲.
- ابراهیم زاده، ع. و بریمانی، ف. (۱۳۸۳). بررسی تطبیقی تعاون و جایگاه آن در نظام های اقتصادی - اجتماعی. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۷۹، ۸۱-۱۰۶.
- احسانی، ن.، آرایش، ب. و چهارسوقی امین، ح. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت اعضای تعاونی های کشاورزی شهرستان شیروان چرداول. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۲۳(۱۰)، ۵۵-۷۶.
- اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان ایلام (۱۳۹۳). گزارش های اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان.
- باقرزاده آذر، ف.، رنج پور، ر.، کریمی تکاملو، ز.، متفکر آزاد، م. و اسدزاده، ا. (۱۳۹۵). برآورد و مقایسه وضعیت امنیت غذایی و تأثیر متغیرهای اقتصادی بر آن در استان های ایران. فصلنامه نظریه های کاربردی اقتصاد، ۳(۴)، ۴۷-۷۶.
- خسروی پور، ب.، برادران، م.، رواجی نژاد، م. و مهرباب قوچانی، ا. (۱۳۹۳). بررسی اهمیت و نقش شرکت های تعاونی در بخش کشاورزی. ماهنامه کار و جامعه، ۱۷۵، ۲۴-۳۴.
- خوشگویان فر، ع. (۱۳۸۶). روش شناسی کیو. تهران: انتشارات مرکز تحقیقات سازمان صدا و سیما.
- حجازی، ی. (۱۳۷۵). مهندسی فرایند فعالیتهای آموزشی و ترویجی. تهران: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی.
- دانایی فرد، ح.، حسینی، س. ی. و شیخها، ر. (۱۳۹۲). روش شناسی کیو: شالوده های نظری و چارچوب انجام پژوهش. تهران: انتشارات صفار.

- رفیع پور، ف. (۱۳۷۲). سنجش گرایش روستائیان نسبت به جهاد سازندگی: پژوهشی در سطح استان اصفهان، فارس و خراسان. مرکز تحقیقات بررسی مسائل روستایی. تهران: نشر ارغنون.
- سعدی، ح، اعظمی، م. و کریمی، س. (۱۳۸۶). آسیب شناسی تعاونی های تولید کشاورزی در ایران (بررسی موانع توسعه تعاونی های تولید در اقتصاد کشاورزی ایران، مطالعه موردی استان همدان، شهرستان کبودرآهنگ. ششمین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران، مشهد، انجمن اقتصاد کشاورزی ایران، دانشگاه فردوسی مشهد.
- شیخ سوینی، م. و قهرمان زاده، م. (۱۳۹۰). نقش مؤثر تعاونی ها در توسعه کشاورزی چالش ها و راهکارها. اولین همایش توسعه کشاورزی استان های شمال غرب کشور. مشکین شهر، دانشگاه پیام نور اردبیل.
- شرفی، و.، ملکی، م.، زارعی، ع. و فیض، د. (۱۳۹۶). شناسایی و دسته بندی ذهنیت کارآفرینان نسبت به قلمرو اکوسیستم بازاریابی بین المللی با استفاده از روش کیو. فصلنامه مدیریت بازاریابی، ۳(۳)، ۵۵۱-۵۷۲.
- صفرپور، ر.، عمانی، ا. و نوراله نوری وندی، آ. (۱۳۹۳). موانع بازدارنده مهندسی مجدد تعاونی های تولید کشاورزی شهرستان اهواز. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۳(۱۱)، ۷۷-۹۴.
- فتاحی، ث. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر شرکت های تعاونی کشاورزی بر کاهش فقر روستایی (مطالعه موردی استان ایلام). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام.
- کرباسی، ع.، غفوری، س.، رحیمی، س. و رهنما، ع. (۱۳۹۶). عوامل تأثیرگذار بر گرایش کشاورزان به انجام فعالیت های تعاونی در شهرستان نیشابور. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۶(۲۲)، ۳۷-۵۲.
- گندم زاده، ر. و ثمری، د. (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی های تولید شهرستان طبس. فصلنامه تعاون، ۲۰(۲۱۲)، ۹۱-۱۱۴.

میرک زاده، ع.، خسروی، س.، شهبازی، س.، غلامی، م. و مهدی زاده، م. (۱۳۹۵). نگرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی ترویج و آموزش کشاورزی و توسعه روستایی دانشگاه رازی کرمانشاه نسبت به آینده شغلی خود. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۳۸، ۱۸-۲۹.

نسیمی، ع. (۱۳۸۴). سبب قطور تعاونی ها و اصلاح نظام بهره برداری کشاورزی ایران. تهران: سازمان تعاون روستایی ایران.

نصراللهی، م.، اللهیاری، م. و صداقت حور، ش. (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر عدم موفقیت تعاونی های چایکاران در استان گیلان. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۴(۱۴)، ۱۱۱-۱۲۶.

یزدان پناه، م.، عباس زاده، خ. و رحیمی فیض آباد، ف. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر تمایل اعضای تعاونی گلخانه داران شهرستان بندرعباس نسبت به مصرف سموم. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۷(۲۵)، ۹۹-۱۱۸.

Allahyari, M. (2008). Factors affecting the success of fisheries co- management as percived by Guilan's fisherman. *Journal of Applied Sciences*. 9(1), 183-187.

Ben-Dror, G., & Sofer, M. (2010). Aspects of weakening cooperation in the Israeli Moshav. *Journal of Rural Cooperation*, 38(2), 156.

Bruynis, C., Hahn, D. E., & Taylor, W. J. (1997). *Critical success factors for emerging agricultural marketing cooperatives*. American Cooperation, 50-54. An annual publication of the National Council of Farmer Cooperatives (NCFC).

Carlo, R., Weatherspoonb, D., Petersonb, C., & Sabbatinia, M. (2000). Effects of managers' power on capital structure: a study of Italian agricultural cooperatives. *International Food and Agribusiness Management Review*, 3, 27-39.

- Dowlati, N., & Naderi Mehdiei, K. (2011). *Factors affecting the stagnation of rural cooperative societies (case study: Hamedan province)*. 1st International Conference on Cooperative Social, Economic and Cultural Capabilities. Iran, Kish Island.
- Fahlbeck, E (2007). *The horizon problem in agricultural cooperatives only in theory?. In vertical markets and cooperative hierarchies*. Sweden: Springer, Drodrecht.
- Holplin, F. (2010). *Cooperative Management of rural development*. Cebu City: Vasdf.
- Hommer, M. (1990). Reengineering the work: don't automate, ebliterate. *Harvard Business Review*, 68(4), 104-112.
- Kontogeorgos, A., Sergaki, P., & Chatzitheodoridis, F. (2017). An assessment of new farmers perceptions about agricultural cooperatives. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 22(1). DOI: 10.1142/s 1084946717500030.
- Koutsou, S., Partalidou, M., & Ragkos, A. (2014). Young farmers' social capital in Greece: Trust levels and collective actions. *Journal of Rural Studies*, 34, 204-211.
- Malayim, Z. (2003). *Cooperatives. Ankara*. 2th edition Yetkin Yayinlari. Turkey, 125-128.
- Pampel, F. J. (1997). Environmental quality and issues of adoption research, *Rural Sociology*, 42,57-71.

- Pardali, S. V. (2013). *The contribution of agricultural cooperatives in the sustainable development of Belvendos in Kozani (in Greek)*. Msc Thesis. [hdl.handle.net/123456789/38286].
- Unal, V. (2009). A comparative study of success and failure of fishery cooperatives in the Aegean, Turkey. *Journal of Applied Ichthology*, 25(4), 394-400.
- Zarafshani, K., Rostamitobar, F., & Hosseininia, G. H. (2010). Are agricultural cooperatives successful?. a case study in West Iran. *American-Eurasian Journal of Agriculture and Environmental Science*, 8(4),482-486.

Unwillingness of Wheat Farmers in Ilam Province to Join Agricultural Production Cooperatives by Using Q Methodology

M. B. Arayesh¹

Received: Sep 17, 2018 Accepted: Nov 27, 2018

Abstract

Today, the common belief is that farmers must be organized in a variety of local and regional groups to achieve food security and the development of local communities. But this requires changing the attitude of some farmers towards membership in cooperatives, creating and strengthening their motivation and satisfying some of their needs through agricultural cooperatives. The purpose of this study was to identify and analyze the Barriers to membership of wheat farmers of Ilam Province to join agricultural production cooperatives by investigating the Participants' Minds using Q Methodology. The philosophical framework of this research is a kind of interpretive – positivism paradigm. Participants of study included 12 distinguished farmers, specialist and experts with knowledge in agricultural production cooperative matters. The Concourse of study was compiled from two main sources of literature review and in-depth interviews. Forty-nine Phrases were selected as Q Phrase. The distribution analysis showed that six distinct mental patterns can be identified among the participants which explains (86.08) percent of the total variance. The most explained variance was related to the first mental pattern with score (19.73). Barriers of the willingness of wheat farmers to join agricultural production cooperatives were identified and prioritized according to six distinct mental patterns. Finally, the mental models were named and interpreted metaphorically and, respectively, with the titles believers in the absence of infrastructure- politics (19.73), believers in economic-motivational challenges (18.99), believers in the absence of educational-cultural structures (18.44), believers in the lack of entrepreneurial spirit in agricultural cooperatives (10.81), believers in the absence of management – supportive structures (9.049) " and believers in individual parameters (personality) (9.046).

Keywords: Unwilling Factors, Farmers Tendency, Membership, Q Method, Agricultural Production Cooperatives

1. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran
Arayesh.b@gmail.com